

Campsentelles, 12
2009

CENTRE D'ESTUDIS SANTFOSTENCS
AMICS DE CABANYES

*Del Baix
Maestrat a
Sant Fost.
Comentaris a la
XII Caminada*

LLUÍS BOSCH ROCA

Sóc més santfostenc que barceloní tot i ésser nascut a Barcelona. La meva família era del Baix Maestrat (Castelló) i el meu pare jornaler de la terra, anava de poble en poble treballant de pagès; quant s'acabava la collita de patates venia la sega del blat, l'ordi i la civada, després la verema i tot això de poble en poble, primer al voltant del Maestrat, després a l'Aragó, seguia Catalunya i tot seguit a França.

Un any estant a Barcelona, esperant per anar a la Catalunya Nord, el meu pare va trobar-se amb un del mateix poble i parlant el meu pare del que feia el cas i cap on anava l'altre li va dir: "Txé, ¿no te canses d'estar avui a un lloc, demà a un altre, ara fred, després calor, avui fa sol, treballes i cobres, demà plou, no treballes i no cobres? Queda't ací i entra a una fàbrica que tindràs lo jornal segur tant si plou com si neva. On jo treballo sempre falta gent, buscarem una caseta i podries dur la teva dona i les xiquetes." Així va ser com el meu pare va entrar a treballar al "Vidre", que era com anomenaven

l'empresa Vidriera Vilella i on anys més tard també vaig entrar-hi jo a treballar.

Trobaren una caseta i vingueren del poble la meva mare amb les dues filles i al cap d'un any vàreig néixer jo, l'únic català de la família. La casa era un petit passatge format per cinc o sis casetes de no més de 30m², unes al costat de les altres amb un passadís d'un metre o poca cosa més d'amplada, des del carrer fins a l'última casa. Hi havia dos passatges més de les mateixes característiques i com totes les casetes tenien la teulada d'uralita ondulada. A l'estiu passàvem molta calor i a l'hivern molt de fred i a totes, dels tres passatges vivíem llogaters, famílies amb criatures, i cada família d'un lloc diferent: murcians, aragonesos, andalusos, gallecs, valencians, manxecs, i tots parlant la seva llengua nadiua.

Feien molta vida al passadís i al carrer quan el temps ho permetia, i les discussions familiars, tant a dintre de casa com a fora, s'oïen per tots els passatges però ningú es posava en els afers d'altri i quan un qualsevol necessitava ajuda, de totes les altres s'oferien. Si una dona no es trobava bé i tenia fills petits, unes es cuidaven de les criatures, altres acompanyaven a l'escola els més grandets, altres anaven a comprar el que necessités, li rentaven la roba; en fi, aquesta companyonia no l'he trobat enlloc més, ho he viscut i visqué allí fins a l'agost de 1937, quan tenia 11 anys.

Encara recordo que no feia un més que havia complert 11 anys quan va començar tot l'enrenou de la Guerra Civil. Va despertar-me una fressa desacostumada, diferent dels altres diumenges, grups de gent, homes i dones joves d'ambdós sexes, tots amb banderes i cantant varen passar tot el dia per davant de casa, com si fos una festa. Com estàvem al juliol i ja teníem vacances al "cole", aquells primers dies de la revolta anàvem el grup de nois sempre voltant per l'entorn, visitant alguna església cremada i encara fumejant i pel carrer la gent semblava que caminés amb més eufòria, més contenta, com si tots els mals s'haguessin acabat i durant l'any que encara visqué, vaig veure moltes vegades i moltes altres només ho sentia, passar camions amb un grup de milicians i milicianes portant gent al Camp de la Bóta per afusellar-los i la gent del carrer aplaudint els

En Lluís Bosch a la Font de Sant Domènec i el Ca en una aturada durant la XII Caminada Popular, el 2009. (Col·lecció Lluís Bosch)

milicians i escridassant els que anaven a matar. Anys més tard, jo no ho veia però m'ho digueren els veïns de les barraques on havia viscut, que continuaven passant camions cap al Camp de la Bóta però en compte de milicians anaven falangistes i en lloc de capellans, religiosos o empresaris ara portaven gent d'esquerres i els veïns per on passaven continuaven aplaudint els falangistes i escridassant els que anaven a matar i jo penso: per què els humans hem de ser tan bèsties?

Al complir els 14 anys el meu pare va demanar feina per mi a la fàbrica on ell treballava: el Vidre. He de dir que entrant jo a treballar, a casa treballàvem tots a causa de les necessitats, ja que quasi tots els queviures s'havien de comprar d'estraperlo perquè el racionament era molt escàs. Les meves germanes treballaven al tèxtil, la meua mare cuidant criatures, una cada vegada, que li portaven al *dematí* quan la respectiva mare

anava a treballar i la venien a recollir a la tarda quan ja havien plegat de la feina. Si estava la criatura en edat escolar la meva mare les portava i les anava a buscar a l'escola. El meu pare treballant al Vidre feia tornos de 8 hores i moltes vegades si mancava personal feia dos tornos el mateix dia i si no, anava a fer mitja jornada de pagès i si el temps ho permetia, tots els diumenges al matí també hi anava.

Jo també treballant a tornos al Vidre, anava a una barberia a ensabonar barbes i entre les propines i el que em donava l'amo tenia per passar el diumenge, ja que la setmanada cobrada al Vidre l'entregava sencera a casa. Això de remullar barbes va durar fins que l'amo de la barberia va dir-me que afaités a qui ensabonava; aleshores ho vaig deixar per temor a fer un tall al client. Eren uns temps molt difícils, de passar fam, de misèria i malalties com la tuberculosi, que era mortal i li deien "la pesta blanca", la sífilis, que llavors era incurable, i d'altres no tan perilloses degudes als paràsits com la sarna, les *cabres* (poll del pubis), els polls al cap, etc.

Quan veig per la "tele" aquesta gent d'arreu del món que emigren, que passen fam i malalties, penso que aquí també ho passarem, i no només en temps de guerra, sinó un cop acabada i durant molts anys.

Comentaris a la XII Caminada

Agraïment al Grup de Dones Hedera per l'encert de donar o repetir l'itinerari de l'any passat que, a causa de la persistent pluja, no vàrem tenir ocasió de gaudir. Amb la XII Caminada poguérem beure de la font i mirar Sant Domènec i el Ca protegits amb una reixa. Tot i que no plovia i els caminets no estaven enfangats, el pujar i baixar per ells era difícil per ser estrets i plens de rocs, però anant amb compte i miran on posaven els peus disfrutàvem anant pel bosc.

A tots els controls teníem aigua, taronges, galetes maries i altres coses que no recordo i després de donar aigua als gossos continuàvem la caminada fins arribar a la plaça de l'Ajuntament i allí, com sempre ho fan, ens donaren una bossa amb uns regals i un entrepà, i estant menjant des

de la plataforma on sortegen els regals varen cridar-me per donar-me el trofeu per ser el caminant de més edat.

Res més per aquest any. Dones Hedera, aneu preparant la XIII Caminada Popular!